بررسی شیوع و عوامل موثر بر مصرف مواد روان گردان در دانشگاه های شیراز و علوم پزشکی شیراز

اصغر اشرفی حافظ[1]، محمدرضا فکور زیبا[2]، اکبر بابایی حیدرآبادی[3]، فاطمه حسینی[4]، الهام رزمپوش[4]، ذبیح اله قارلی پور[3]، کامل قبادی داشدبی*[4]، رضا ولی زاده[5]

1) مرکز تحقیقات پروتئومیکس، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی تهران
2) گروه حشره شناسی پزشکی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی شیراز
3) کمیته تحقیقات دانشجوئی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی تهران
4) گروه بهداشت عمومی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی شیراز
5) گروه روان شناسی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ایلام

تاریخ دریافت: 92/1/28 تاریخ پذیرش: 92/4/11

چکیده

مقدمه: به طور معمول مصرف مواد مخدر در میان بزرگسالان از دوران جوانی و حتی نوجوانی نشأت می گیرد. این معضل یکی از آسیب های مهم اجتماعی است به طوری که نه تنها سلامت فرد و جامعه را به خطر می اندازد بلکه موجبات انحطاط روانی و اخلاقی افراد را نیز فراهم می آورد. هدف این مطالعه بررسی وضعیت و عوامل موثر بر شیوع مواد روان گردان در دانشگاه های شیراز و علوم پزشکی شیراز بود.

مواد و روش ها: در این مطالعه توصیفی-تحلیلی 640 نفر از دانشجویان بر اساس نمونه گیری تصادفی خوشه ای از دانشکده های دانشگاه شیراز و علوم پزشکی شیراز انتخاب شدند. روش جمع آوری داده ها توسط پرسش نامه خود ایفا و بدون نام بود. بعد از جمع آوری داده ها، تجزیه و تحلیل با استفاده از نرم افزار SPSS انجام شد.

یافته های پژوهش: میزان مصرف مواد روان گردان در بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شیراز 10/8 درصد و در دانشگاه شیراز 9/2 درصد بود، این اختلاف، معنی دار نبود.(P=0.498) میزان مصرف مواد روان گردان در مردان بیشتر از زنان بود(1/9 درصد در مقابل 25 درصد) و سابقه مصرف در متاهلین بیشتر از مجردین بود.(19/5 درصد در مقابل 8/7 درصد) دانشجویان دانشگاه شیراز در مقایسه با علوم پزشکی شیراز مصرف مشروبات الکلی(17/7 درصد در مقابل 9/4 درصد)، مواد مخدر(9/8 درصد در مقابل 3/3 درصد) و سیگار(21/5 درصد در مقابل 17/5درصد) بیشتری داشته اند که این تفاوت از نظر آماری معنی دار بود.

بحث و نتیجه گیری: این مطالعه ضرورت برنامه ریزی و تدوین راهکارهای مداخله ای پیش گیرانه را در دانشگاه ها در جهت کاهش مصرف مواد در میان دانشجویان و در نتیجه ارتقاء سلامت آن ها را نشان می دهد.

واژه های کلیدی: مواد روان گردان، اکستاسی، اعتیاد، دانشجو

***نویسنده مسئول:** گروه بهداشت عمومی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی شیراز

Email: kghobadi61@yahoo.com

[Downloaded from sjimu.medilam.ac.ir on 2026-11-09]

مقدمه

منشاء مصرف مواد مخدر در میان بزرگسالان به طور معمول از دوران جوانی و حتی نوجوانی است،(1). با نگاهی واقع بینانه به مسئله اعتیاد به مواد مخدر، به راحتی در می یابیم که سوء مصرف مواد افیونی از قرن ها پیش وجود داشته است به طوری که هم اکنون مردان و زنان زیادی، خصوصاً از سنین نوجوانی تا میان سالی مواد مخدر مصرف می کنند و به آن وابسته شده اند،(2). اعتیاد به مواد مخدر یکی از مشکلات عمده کشورهای در حال توسعه است. از آن جایی که این کشورها دارای جمعیت جوان هستند، بالطبع بیشتر در معرض خطر واقع می شوند بنا بر این جوانان به عنوان عمده ترین و مستعد ترین گروه در معرض خطر بیشتری قرار دارند،(3). این معضل یکی از آسیب های مهم اجتماعی است به طوری که نه تنها سلامت فرد و جامعه را به خطر می اندازد بلکه موجبات انحطاط روانی و اخلاقی افراد را نیز فراهم می آورد،(2). سوء مصرف مواد به الگوی غیر انطباقی از مصرف مواد گفته می شود که منجر به مشکلات مکرر و پیامدهای سوء می شود و مجموعه ای از علایم شناختی، رفتاری و روان شناختی را در بر می گیرد.(4)

استفاده از مواد مخدر و مصرف الکل در میان جوانان می تواند آسیب های جدی به سلامتی و کیفیت زندگی آن ها بزند بنا بر این نگرانی های زیادی در این باره وجود دارد،(5). عوامل مختلفی از جمله وجود فقر مالی، مشکلات خانواگی، اختلافات زناشویی، وجود الگوهای نامناسب برای همسان سازی و در نهایت مسئله بیکاری از عوامل عمده گرایش به اعتیاد می تواند محسوب شود،(2). افزایش مصرف مواد مخدر در میان جوانان و تنوع مواد مخدر و عوارض ناشی از آن یکی از حادترین مشکلات بهداشتی جوانان می باشد،(6). دانشجویان نیز مانند سایر اقشار جوان از این معضل درامان نیستند،(7). گرایش به مواد محرک و یا مخدر در دانشجویان جوان که در محلی غیر از محل سکونت خانواده خود، یعنی خوابگاه های دانشجویی یا خانه های استیجاری زندگی می کنند به دلیل امکانات تفریحی کم و نامناسب، بعد مسافت، دوری از خانواده و عدم حمایت روحی آن ها و مشکلات عدیده دیگر به وجود می آید (8). دامنه تاثیرات اعتیاد از آن رو حائز اهمیت است که عواقب وخیم آن تنها فرد معتاد را در بر نمی گیرد، بلکه معمولاً خانواده، دوستان و همکاران نیز در معرض آثار ویرانگر آن قرار خواهند گرفت،(3). اثرات مصرف مواد در دانشجویان عمیق و گاهی کشنده است و عبارتند از: صدمات جسمی، فعالیت های غیر قانونی، عملکرد تحصیلی ضعیف، رفتارهای جنسی پر خطر و هزینه زیاد برای محیط اطراف.(7)

محققان بیان می کنند که ارتباط نزدیکی بین مصرف سیگار و رفتارهای مخاطره آمیز نظیر نوشیدن الکل و افت تحصیلی، برقراری روابط نامشروع و مصرف مواد مخدر وجود دارد،(10، 9). تحقیقات نشان داده است که مصرف الکل، تنباکو، ماری جوانا و مواد مخدر غیرقانونی، در تعداد زیادی از جوانان کانادا،(12،11) و ایالات متحده استفاده می شود،(13،10). درآمریکا هر ساله حداقل ۱۴۰۰ دانشجو در اثر حوادث غیر عمدی ناشی از الکل می میرند،(7). بر اساس گزارش انستیتو ملی سوء مصرف مواد، 86 درصد دانشجویان آمریکایی در طول زندگی، 81/7 درصد در سال گذشته، 66/2 درصد در ماه گذشته، نوشیدنی های الکلی مصرف کرده اند. این ارقام در زمینه حشیش به ترتیب 50/7، 33/7 و 19/3 درصد، هم چنین در زمینه قرص اکستازی 12/9، 4/4 و 1 درصد گزارش شده است. در همین گزارش مصرف سیگار در سال گذشته 35/2 درصد و در ماه گذشته 22/5 درصد ذکر شده است.(14)

در بررسی های مختلف شیوع مصرف مواد در دانشجویان بسیار متغیر است،(15). در مطالعه طارمیان در دانشجویان شهر تهران شیوع مصرف الکل ۱۷ درصد، تریاک 2/3 درصد، حشیش 2/2 درصد و اکستازی 0/7 درصد بود،(9). شیوع دقیق این مشکل در بین دانشجویان علوم پزشکی کشور مشخص نیست، ولی مطالعات مختلف میزان متفاوتی از 20 تا 40 درصد را برای شیوع سوء مصرف مواد در بین دانشجویان علوم پزشکی کشور بیان کرده اند.(3)

از سوی دیگر گسترش پرشتاب مصرف مواد و مشکلات وابسته به آن در جمعیت دانشجویی و وجود مواد آزمایشگاهی مانند شیشه و پیامدهای زیان بار آن چون بی انگیزگی تحصیلی، افت تحصیلی، بیماری های

[Downloaded from sjimu.medilam.ac.ir on 2026-11-09]

جسمی و روانی، خودکشی، رانندگی با بی احتیاطی، تخریب اموال عمومی، رفتارهای پرخاشگرانه، احساس بی هویتی و رفتارهای جنسی پرخطر،(16،17)، ضرورت برنامه ریزی و تدوین راهکارهای مداخله ای پیش گیرانه را در دانشگاه ها نشان می دهد. با این حال شرط لازم برای هر نوع برنامه ریزی، آگاهی از شرایط موجود و شناخت وضعیت کنونی مصرف مواد در میان دانشجویان است،(9). لذا این مطالعه با هدف بررسی وضعیت و عوامل موثر بر شیوع مواد روان گردان در دانشگاه های شیراز و علوم پزشکی شیراز طراحی شد.

مواد و روش ها

این پژوهش یک مطالعه توصیفی-تحلیلی بود که در آن 640 نفر از دانشجویان بر اساس نمونه گیری تصادفی خوشه ای از دانشکده های دو دانشگاه شیراز و علوم پزشکی شیراز انتخاب شدند، روش جمع آوری داده ها توسط پرسش نامه خود ایفا و بدون نام بود، این پرسش نامه در دو بخش اطلاعات زمینه ای و رفتار های مصرف سیگار و مواد روان گردان از قبیل: اکستاسی، تریاک، حشیش، هروئین و مشروبات الکلی بوده است. مصرف کننده سیگار و مواد روان گردان به کسی اطلاق شد که تجربه مصرف را حداقل یک بار در طول عمر داشته باشد(Lifetime Consumer)، اطلاعات با استفاده از نرم افزار SPSS تجزیه و تحلیل شده و برای یافتن ارتباط بین متغیرهای کیفی از آزمون کای اسکوئر استفاده شد.

یافته های پژوهش

دانشجویان دانشگاه شیراز در مقایسه با علوم پزشکی شیراز مصرف مشروبات الکلی(17/7 درصد در مقابل 9/4 درصد)، مواد مخدر(9/8 درصد در مقابل 3/3/ درصد) و سیگار(5/21 درصد در مقابل 17/5 درصد) بیشتری داشته اند که این تفاوت از نظر آماری معنی دار بود.

در بین مصرف کنندگان 44/2 درصد یک بار، 25 درصد دو بار و 30/2 درصد بیش از دو بار مصرف قرص های اکستاسی را تجربه کرده بودند. 90/2 درصد از دانشجویان شرکت کننده در تحقیق حاضر با اکستاسی، 19/6 درصد با کراک و 44/5 درصد با شیشه آشنایی داشته و یا نام آن را شنیده بودند. در خصوص علت مصرف مواد روان گردان در کسانی که از این مواد استفاده کرده بودند، 23/7 درصد کنجکاوی، 8/5 درصد الگوبرداری از دیگران، 15/3 درصد احساس نیاز، 6/8 درصد تعارف دوستان، 11/9 درصد کسب لذت، 16/9 درصد فشار روانی و 16/9 درصد نیز دلایل دیگری غیر از دلایل عنوان شده را بیان کرده اند.(جدول شماره 1)

در خصوص قدرت «نه گفتن» در مقابل تعارف دیگران 25/7 درصد این توانایی را نداشته و 68/6 درصد از این توانایی برخوردار بوده اند و 3/6 درصد نیز از توانایی خود اطلاعی نداشته اند. در مورد این که خود را فردی موفق و متفاوت از دیگران جلوه دهند 53/4 درصد موافق و 24/6 درصد مخالف و 22 درصد نظری نداشته اند. 30 درصد از شرکت کنندگان در مطالعه از انجام کارهای پرخطر استقبال کرده و از انجام آن احساس لذت می کردند، 52/4 درصد تمایلی به این کار نداشته و 17/4 درصد نیز در این خصوص نظری نداشته اند.(جدول شماره 1)

49 درصد از کسانی که مصرف سیگار می کردند و 53/5 درصد کسانی که مصوف مواد مخدری هم چون تریاک، حشیش و هروئین و 39/8 درصد از کسانی که مشروبات الکلی استعمال داشته اند از مواد روان گردان نیز استفاده کرده بودند و در مقابل فقط 2/5 درصد از کسانی که سیگار استعمال نمی کردند و 6/6 درصد از کسانی که مواد مخدری هم چون تریاک، حشیش و هروئین استعمال نمی کردند و 5 درصد کسانی که مشروبات الکلی استعمال نکرده بودند، مواد روان گردان مصرف کرده بودند.(P= 0.000)

مصوف مواد روان گردان در کسانی که با یکی از والدین و یا بدون آن ها زندگی می کردند به طور معنی داری بیشتر از دیگران بود و کمترین میزان سوء مصرف مواد در بین دانشجویان ساکن خوابگاه بود(P=0.000) میزان شناخت مواد در کسانی که این مواد را استعمال کرده بودن به طور معنی داری بیشتر از کسانی بود که این مواد را استعمال نکرده بودند(P=0/000) در کسانی که قدرت «نه گفتن» در مقابل تعارف دیگران را نداشته اند، سوء مصرف مواد به مراتب بیشتر از دیگران بود.

[Downloaded from sjimu.medilam.ac.ir on 2026-11-09]

55/2 درصد از کسانی که سوء مصرف مواد روان گردان داشته اند اعتقادشان بر این بود که والدینشان در صورت آگاهی از استعمال مواد توسط آن ها عکس العمل نشان نمی دهند.

بین مصرف مشروبات الکلی و محل سکونت ارتباط معنی داری دیده نشد(P=0.934) ولی در خصوص مصرف مواد مخدری هم چون تریاک، حشیش، هروئین و سیگار و محل سکونت ارتباط معنی داری دیده شد(P<0.05)، به طوری که در کسانی که در واحدهای اجاره ای زندگی می کردند، 50 درصد سابقه مصرف مواد مخدر و 75 درصد تجربه استعمال سیگار داشته اند و کمترین میزان در کسانی بود که ساکن خوابگاه بوده اند.(21/9 درصد). بین محل زندگی و میزان شناخت مواد روان گردان ارتباط معنی داری دیده شد.(P=0.008) بین علت مصرف مواد روان گردان و محل سکونت نیز ارتباط معنی داری دیده شد، به طوری که تمامی مصرف کنندگانی که در خانه های اجاره ای زندگی می کردند، علت استعمال مواد را الگو برداری از دیگران ذکر کرده اند و 85/7 درصد کسانی که علت را کنجکاوی عنوان کرده اند ساکن خوابگاه بوده اند.

بین محل زندگی و تمایل به موفقیت و متفاوت بودن ارتباط معنی داری دیده شد.

بین جنس و سابقه استعمال مشروبات الکلی، مواد مخدر و سیگار ارتباط معنی داری وجود داشت به طوری که پسران 9/7 برابر دختران دانشجو تجربه مشروبات الکلی(33 درصد در مقابل 3/4 درصد)، 17/8 برابر مواد مخدر(17/8 درصد در مقابل 1 درصد) و 5/88 برابر سیگار(50 درصد در مقابل 8/5 درصد) داشته اند(P=0.000). در خصوص علت مصرف مواد روان گردان 43/9 درصد دختران و 33/5 درصد پسران، تعارف دوستان، 36/9 درصد دختران و 31/7 5 پسران شکست در عشق، 47 درصد دختران و 36/4 درصد پسران هیجان انگیز بودن، 46/9 درصد دختران و 33/8 درصد پسران مشکلات خانوادگی، 19 درصد دختران و 11/6 درصد پسران بدون علت(P<0.05) و 16/1 درصد دختران و 19/1 درصد پسران دلایلی غیر از دلایل ذکر شده را علت استعمال مواد روان گردان عنوان کرده اند.

بین سوء مصرف مشوربات الکلی، مواد مخدر و سیگار با تاهل ارتباط معنی داری دیده نشد. بین میزان درآمد خانواده و استعمال سیگار و مشروبات الکلی ارتباط معنی داری دیده نشد ولی با مصرف مواد مخدر ارتباط معنی دار بود(P<0.001)، به طوری که بیشترین میزان سوء مصرف در کسانی بود که میزان درآمد خانواده آن ها بیش از ششصد هزار تومان در ماه بود(با 16/9 درصد مصرف) و کمترین میزان مربوط به کسانی بود که سطح درآمد خانواده آن ها بین دویست تا چهارصد هزار تومان در ماه بوده است(با 3/9 درصد مصرف)(جدول شماره 2)

بین سن و سابقه مصرف مشروبات الکلی و مواد مخدر رابطه معنی دار نبود ولی به استعمال سیگار رابطه معنی دار بود.(P<0.05) به طوری که افراد بالای 22 سال سابقه مصرف بیشتری داشته اند.

[Downloaded from sjimu.medilam.ac.ir on 2026-11-09]

جدول شماره 1. فراوانی و درصد برخی متغیر ها با مولفه های مربوطه

متغیر		فراوانی (درصد)	مصرف مواد روان گردان (درصد)		مصرف سیگار (درصد)		مصرف الکل (درصد)		مصرف تزیاک، حشیش و هروئین (درصد)	
			بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	خیر
جنس	مرد	220 (34/37)	55 (25)	165 (75)	112 (50)	111 (50)	74 (33)	150 (77)	39 (17/8)	180 (82/2)
	زن	420 (65/62)	8 (1/9)	402 (98/1)	35 (8/5)	375 (91/5)	15 (3/6)	401 (96/4)	4 (1)	411 (99)
P.V		------	**P=0.000**		**P=0.000**		**P=0.000**		**P =0.000**	
سن	18-22 سال	393 (63)	35 (9)	352 (91)	78 (19/9)	312 (79/8)	45 (11/5)	347 (88/3)	26 (6/7)	363 (93/3)
	22 سال به بالا	230 (37)	26 (11/5)	201 (88/5)	68 (30)	159 (70)	41 (17/8)	189 (82/2)	17 (7/4)	212 (92/6)
P.V		--------	**P= 0.335**		**P=0.015**		**P=0.064**		**P=0.727**	
تاهل	متاهل	79 (12/4)	15 (19/5)	62 (80/5)	22 (27/8)	54 (72/2)	11 (13/9)	68 (86/1)	7 (9)	71 (91)
	مجرد	559 (87/6)	48 (8/7)	504 (91/3)	125 (22/6)	428 (77/4)	77 (13/8)	481 (86/2)	36 (6/5)	518 (93/5)
P.V		----	**P=0.003**		**P= 0.551**		**P=0.931**		**P=0.416**	
محل زندگی	خوابگاه	582 (92/4)	50 (8/6)	532 (91/4)	127 (21/8)	456 (78/2)	80 (13/6)	508 (86/4)	39 (6/7)	543 (93/3)
	با والدین	35 (5/6)	6 (17/1)	29 (82/9)	11 (28/9)	27 (71/1)	5 (13/1)	33 (86/9)	1 (2/6)	37 (97/4)
	با یکی از والدین	8 (1/3)	4 (50)	4 (50)	4 (50)	4 (50)	2 (25)	6 (75)	3 (37/5)	5 (62/5)
	منزل اجاره ای	5 (0/8)	3 (60)	2 (40)	4 (80)	1 (20)	**1** (20)	**4** (80)	5 (100)	0 (0)
P.V		-------	**P=0.000**		**P=0.001**		**P=0.09**		**P =0.009**	
میزان در آمد خانواده	کمتر از 200هزار تومان	87 (13/6)	16 (18/4)	71 (81/6)	9 (10/3)	78 (89/7)	18 (20/2)	71 (79/8)	28 (31/8)	60 (68/2)
	200هزار – 400 هزار تومان	249 (44/8)	20 (8)	229 (92)	10 (3/9)	244 (96/1)	26 (10/2)	229 (89/8)	50 (19/8)	202 (79/8)
	400 هزار – 600 هزار تومان	136 (24/5)	11 (8/1)	125 (91/9)	9 (6/7)	126 (93/3)	22 (16/1)	115 (83/9)	38 (27/7)	99 (72/3)
	بیش از 600 هزار تومان	84 (15/1)	14 (16/7)	70 (83/3)	14 (16/9)	69 (83/1)	17 (20/2)	67 (79/8)	23 (27/4)	61 (72/6)
P.V		------	**P=0.01**		**P=0.001**		**P=0.079**		**P =0.253**	
دانشگاه	علوم پزشکی	309 (48/3)	33 (10/8)	272 (89/2)	54 (7/5)	254 (82/5)	29 (9/4)	280 (90/6)	10 (3/3)	296 (96/7)
	شیراز	328 (51/3)	30 (9/2)	296 (90/8)	93 (28/8)	230 (71/2)	58 (17/7)	270 (82/3)	32 (9/8)	293 (90/2)
P.V		-------	**P=0.498**		**P=0.018**		**P=0.02**		**P=0.001**	

[Downloaded from sjimu.medilam.ac.ir on 2026-11-09]

جدول شماره 2 . فراوانی و درصد میزان مصرف مواد روان گردان در مصرف کنندگان سیگار، الکل، حشیش، تریاک و هروئین

متغیر		سیگار (درصد)			الکل (درصد)			حشیش، تریاک، هروئین		
		بلی	خیر	جمع	بلی	خیر	جمع	بلی	خیر	جمع
مصرف مواد روان گردان	بلی	49 (33/6)	12 (2/5)	62 (10)	35 (39/8)	27 (5)	62 (10)	23 (53/5)	39 (6/9)	62 (10)
	خیر	97 (66/4)	463 (97/5)	560 (97/5)	53 (60/2)	513 (95)	567 (90)	20 (46/5)	540 (93/1)	560 (90)
جمع		146 (23/5)	475 (76/4)		88 (14)	540 (86)		43 (6/9)	579 (93/1)	
P.V		**P=0.000**			**P=0.000**			**P=0.000**		

بحث و نتیجه گیری

مصرف مواد روان گردان در دانشگاه های شیراز و علوم پزشکی اختلاف چندانی نداشته ولی در هر دو نسبت به موارد مشابه در پژوهش های مختلف بالا می باشد، در سایر کشورها، هم چون برزیل،(18)، فرانسه،(19)، کرواسی، استونی، هاند، ایرلند و انگلیس،(20)، آمریکا،(21،22)، ترکیه،(23،24)، و نیز در مطالعه ای میزان سوء مصرف مواد روان گردان در میان دانش آموزان را 7/5 درصد گزارش کرده اند، هم چنین در مطالعه علیزاده و همکاران در کردستان 2/7 درصد،(25)، دانشجویان مصرف اکستاسی داشته اند که در مقایسه با تحقیق حاضر درصد پایین تری را نشان می دهند. شیوع مصوف این ماده در جوانان بیشتر است. برآوردی که در آمریکا صورت گرفته، بیش از 48 درصد دانش آموزان در آمریکا قبل از اتمام دوره دبیرستان از دارو های ممنوعه استفاده کرده بودند،(26)، که این نشان از جهانی بودن مساله گرایش به سوی مواد روان گردان در بین جوانان و نوجوان دارد.

در بررسی های مختلف شیوع مصرف مواد در دانشجویان بسیار متغیر است و بین 20 تا 40 درصد را برای شیوع سوء مصرف مواد در بین دانشجویان علوم پزشکی کشور بیان کرده اند،(3،15). در مطالعه طارمیان در دانشجویان شهر تهران شیوع مصرف الکل ۱۷ درصد، تریاک 2/3 درصد، حشیش2/2 درصد و اکستازی 0/7 درصد بود.(9)

مصرف مواد روان گردان در کسانی که با یکی از والدین و یا بدون آن ها زندگی می کردند به طور معنی داری بیشتر از دیگران بود و کمترین میزان سوء مصرف مواد در بین دانشجویان ساکن خوابگاه بود.(P=0.000) شایع ترین علت اعتیاد از دیدگاه افراد معتاد در پژوهش انجام شده شامل وجود فقر مالی، مشکلات خانواگی، اختلافات زناشویی، وجود الگوهای نامناسب برای همسان سازی و در نهایت مسئله بیکاری از عوامل عمده گرایش به اعتیاد می تواند محسوب شود،(2). هم چنین گرایش به مواد مخدر در دانشجویان به دلیل امکانات تفریحی کم و نامناسب، بعد مسافت، دوری از خانواده و عدم حمایت روحی آن ها و مشکلات عدیده دیگر به وجود می آید،(3، 8). در تحقیق حاضر علت مصرف مواد روان گردان 43/9 درصد دختران و 33/5 درصد پسران تعارف دوستان، 36/9 درصد دختران و 31/7 5 پسران شکست در عشق، 47 درصد دختران و 36/4 درصد پسران هیجان انگیز بودن، 46/9 درصد دختران و 33/8 درصد پسران مشکلات خانوادگی، 19 درصد دختران و 11/6 درصد پسران بدون علت(P<0.05) و 16/1 درصد دختران و 19/1 درصد پسران دلایلی غیر از دلایل ذکر شده را علت استعمال مواد روان گردان عنوان کرده اند، که در برخی موارد مشابه می باشد. در مطالعه اتولی و همکاران(2011) در کنیا میزان مصرف در مردان به طور قابل توجهی بالاتر از زنان بود.(27)

[Downloaded from sjimu.medilam.ac.ir on 2026-11-09]

بین میزان مصرف مواد روان گردان و سکونت در خوابگاه نیز ارتباط معنی داری دیده شد که در مقایسه با کسانی که در منازل استیجاری بدون حضور والدین زندگی می کردند، بسیار پایین بود، که با تامین خوابگاه و استقرار محل های مناسبی در کنار آن برای تفریح و کشاندن دانشجویانی که تمایل به سکونت در منازل استیجاری دارند به سمت خوابگاه، می توان آمار سوء مصرف مواد روان گردان در بین دانشجویان را کاهش داد.

در مطالعه ضرابی و همکاران نیز(در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی گیلان در سال 85) شیوع مصرف مواد مخدر با زندگی در خانه دانشجویی به همراه دوستان یا به تنهایی، ارتباط معنی داری وجود داشت.(28)

میزان مصرف مواد روان گردان در کسانی که سابقه مصرف سیگار، مشروبات الکلی و مواد مخدر داشته اند به مراتب بیشتر از دیگران بود که نشان دهنده ارتباط زنجیره ای این مواد با هم می باشد و با فراهمی تفریحات سالم و پیشگیری از بروز استعمال سیگار و مشروبات الکلی، می توان آمار سوء مصرف مواد روان گردان را به طور چشم گیری کاهش داد. این مطالعه ضرورت برنامه ریزی و تدوین راهکارهای مداخله ای پیش گیرانه را در دانشگاه ها در جهت کاهش مصرف مواد در میان دانشجویان و در نتیجه ارتقاء سلامت آن ها را نشان می دهد.

سپاسگزاری

هزینه انجام این طرح تحقیقاتی از طریق معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی-درمانی شیراز طی شماره تصویب 3502-86 تأمین شده است که مراتب سپاسگذاری به عمل می آید.

References

1-Leatherdale ST, Burkhalter R. The substance use profile of Canadian youth: Exploring the prevalence of alcohol, drug and tobacco use by gender and grade. Addict Behav 2012;37:318-22.

2-Baqyany-Moghadam MH, Hdavndkhany M, Momeni M, Fazelpour SH, Dehghani Tafti A, Hossein-Zadeh M, et al.[Investigating the causes of drug tendency in the community The view of Yazd University students vision]. Toloue-e-Behdasht 2009; 8:35-9.(Persian)

3-Dehghani K, Zare A, Dehghani H, Sedghi H, movahhedpour Z. [Prevalence and factors associated with drug abuse among students of Yazd University of Medical Sciences]. J Shahid Sadoughi Uni Med Sci 2010;18:164-9.(Persian)

4-Madadi A, Nogani F. [The textbook of Addiction and substance abuse]. Tehran: Jameanegar; 2004.P.10.(Persian)

5-Kounenou K. Exploration of the relationship among drug use & alcohol drinking, entertainment activities and self-esteem in Greek University students. Proced Soc Behav Sci 2010;2:1906-10.

6-Allahverdi PH, Heidar-Nia AR, Kazem-Nejad A, Shafie F, Azad Fallah P, Mirzaii E, et al. [Assessment of substance abuse behaviors in adolescents: Integration of self-control into extended parallel process model]. Sci J Yazd Uni 2005;13:21-31.

7-Cox RG, Zhang L, Jonson WD, Bender DR. Academic performance and substance use: finding from a survey of public high school student. J Sch Health 2007;77:109-15.

8-Foroutani MR, Rezaeian M. knowledge and drug abuse among university students in the town of Larestan. Iran J Nurs 2004; 43:22-9.(Persian)

9-Taremian F, Bolhari J, Peiravi H, Ghazi TM. Prevalence of substance use in Iranian universities students. Iran J Psychiatry Clin Psychol 2008;113:324-35.

10-Centers for Disease Control and Prevention (2004). Surv Summ 2004;53:22-8.

11-Hammond D, Ahmed R, Yang WS, Brukhalter R, Leatherdale S. Illicit substance use among Canadian youth: Trends between 2002 and 2008. Can J Public Health 2011;102:7-12.

12-Leatherdale ST, Ahmed R. Alcohol, marijuana, and tobacco use among Canadian youth: Do we need more multi-substance pre-vention programming? J Prim Prev 2010;31:99-108.

[Downloaded from sjimu.medilam.ac.ir on 2026-11-09]

13-Dever BV, Kamphaus RW, Dowdy E, Raines TC, Distefano C. Surveillance of middle and high school mental health risk by student self-report screener. West J Emerg Med 2013;14:384-90.

14-Galéra C, Pingault JB, Fombonne E, Michel G, Lagarde E, Bouvard MP, et al. Attention Problems in Childhood and Adult Substance Use. Coll Antropol 2013;37:455-8.

15-Eaton DK, Olsen EO, Brener ND, Scanlon KS, Kim SA, Demissie Z, et al. A co-mparison of fruit and vegetable intake est-imates from three survey question sets to estimates from 24-hour dietary recall interviews. J Acad Nutr Diet 2013;113:1165-74.

16-Razani F. [Comprehensive program of substance abuse prevention]. 1th ed. Theran: Jahad Daneshghahi of Shahid Beheshti University of Medical Sciences; 2007.P.1-5.(Persian)

17-Cooper ML. Alcohol use and risky sexual behavior among college students and youth: Evaluating the evidence. J Stud Alcohol 2002;14:101-17.

18-Perkins HW. Surveying the damage: A review of research on consequences of alcohol misuse in college populations. J Stud Alcohol 2002;14:91-100 .

19-Denise DM, Maria SF. Drug use by Brazilian Students: associations with family, psychosocial, health, demographic and behavioral characteristics. Addiction 2004; 99:570-8.

20-Laure O, Lecerf T, Eti AL. Drug recreational drug use and attitudes towards doping of high school athletes. Int J Sports Med 2004;25:133-8.

21-Allilaire JF. [Borderline personality disorders: diagnosis and treatment]. Bull Acad Natl Med 2012;196:1349-58.

22-Yacobian Gs JR. Correlates of ecstasy use among tenth graders surveyed through monitoring the future. J Psychoactive Drugs 2002;34:225-30.

23-Bandiera FC, Ramirez R, Arheart KL, Canino G, Goodwin RD. Asthma and suicidal ideation and behavior among Puerto Rican older children and adolescents. J Nerv Ment Dis 2013;201:587-91.

24-Cgel K, Carop CA, Sir A. Others, Tobacco, alcohol and use prevalence among elementary and Secondary School Students in nine cities of Turkey. Turk psychiatric Drug 2004;15:112-8.

25-Aytul C, Kultegin O. Features associated with Ecstasy use in Turkish Students. Addiction 2004;99:67-70.

26-Shams AN, Moghaddam M, Mohsen PB, Rostami GN. [The prevalence of drug use in Kurdistan University of Medical Sciences]. J Kurdistan Uni Med Sci 2008; 13:26-18.(Persian)

27-Botvin GT, Griffin KW, Diaz T, Scheier LM, Williams C, Epstein JA. Preventing illicit drugs use in adolescents: long-term follow-up data from a randomized control trial of a school population. Addict Behav 2000;25:769-74.

28-Zarrabi H, Najafi K, Shirazi M, Borna S, Sabahi E, Nazifi F. Prevalence of substance use among students of Guilan University of Medical Sciences(2005-2006). J Qom Uni Med Sci 2009;12:69-74.(Persian)

[Downloaded from sjimu.medilam.ac.ir on 2026-11-09]

Assessment of Psychoactive Substances Use and Their Associated Factors Among Students of Shiraz University and Shiraz University of Medical Sciences

*Ashrafi Hafez A[1], Fakorziba MR[2] ,Babaei Heydarabadi A[3], hoseyni F[4], Razmposh A[4], Gharlipour Z[3], Ghobadi Dashdebi K [*4], Valizadeh R[5]*

(Received: 17 Aprl. 2013 Accepted: 2 July. 2013)

Abstract

Introduction: Commonly, the origin of drug use in adults comes from youth. This is one of the most important social problems that not only endanger the public health but it also lead to moral and ethical decay of individuals. The aim of this study was to investigate the prevalence of psychoactive substances use and its risk factors in Shiraz University and Shiraz University of Medical Sciences.

Materials & Methods: In the descriptive-analytical study, 640 students from the schools of Shiraz University and Shiraz University of Medical Sciences were selected based on a random cluster sampling method. Data were collected by self-completion anonymous questionnaires. After data collection, analysis was performed using SPSS software .

Findings: The rate of psychoactive substances use among the students of Shiraz University of Medical Sciences and Shiraz University were 10.8% and 9.2%, respectively, that their difference was not significant (p = 0.498). The rate of psychoactive substances use among men was more than of women (25% vs. 19%) and the history of use was more in married students than the single ones (19.5% vs. 8.7%). The students of Shiraz University versus Shiraz University of Medical Sciences used more alcohol (17.7% vs. 9.4%), drugs (9.8% vs. 3.3%) and smoking (21.5% vs. 17.5%) and these differences were statistically significant.

Discussion & Conclusion: This study indicated the necessity of planning and preventive interventional strategies to reduce drug use among students and thereupon promoting their health.

Keywords: psychotropic substances, ecstasy, addiction, student

1. Proteomics Research Center, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran
2. Dept of Medical Entomology, Faculty of Health, Shiraz University of Medical Sciences, Shiraz, Iran
3. Student's Research Committee, Faculty of Health, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran
4. Dept of Public Health, Faculty of Health, Shiraz university of medical science, Shiraz, Iran
5. Dept of Clinical Psychology, Faculty of Medicine, Ilam University of Medical Sciences, Ilam, Iran
**(corresponding author)*

[Downloaded from sjimu.medilam.ac.ir on 2026-11-09]